

Zapis młodoholocenijskich powodzi w osadach i rzeźbie doliny dolnego Wisłoka

Sławomir Superson

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Niniejsza rozprawa podejmuje problematykę zapisu powodzi w osadach rzecznych i rzeźbie dolnego Wisłoka. Szczegółowymi badaniami objęto obszar równiny zalewowej dolnego Wisłoka na terenie Rynny Podkarpackiej. Analizowano skład uziarnienia próbek osadów z 12 profili, dokonano opisu poszczególnych warstw zgodnie z kodem litofacyjnym wg Mialla (Miall 1978, 1985, z późniejszymi modyfikacjami). W opracowaniu wykorzystano szereg metod badawczych dotyczących uziarnienia osadów rzecznych, a także datowań radiowęglowych, palinologicznych i archeologicznych.

Szczegółowe wyniki badań pozwoliły na identyfikację sedymentologicznego zapisu pojedynczych powodzi w dolinie Wisłoka oraz na określenie wieku najniższego poziomu równiny zalewowej dolnego Wisłoka. W początkowych rozdziałach przedstawiono charakterystykę obszaru badań oraz wybrane cechy osadów w stanowiskach badawczych. W kolejnych rozdziałach zaprezentowano wyniki analiz uziarnienia wszystkich profili równiny zalewowej, w szczególności zaprezentowano relacje pomiędzy statystycznymi parametrami uziarnienia wg Folka i Warda (1957). Wykazano, że w profilach równiny zalewowej przeważa odwrócone uziarnienie frakcjonalne. Zwrócono uwagę, że wraz z biegiem rzeki zwiększa się szerokość równiny zalewowej. Wiąże się to ze wzrostem zakresu średniej średnicy ziarna i jego drobnieniem wraz ze spadkiem rzeki. Ostatnie rozdziały przedstawiają próbę korelacji pojedynczych powodzi w kilku profilach brzegowych równiny zalewowej.

Wyniki datowań próbek osadów organicznych skorelowano z fazami powodzi wydzielonymi przez L. Starkla (2001). Wykazano, że równina zalewowa dolnego Wisłoka powstawała w młodszym holocenie, szczególnie w okresie ostatniego tysiąclecia.

Wskazano również na podobieństwa w ewolucji koryta i równiny zalewowej Wisłoka do rozwoju najniższego poziomu terasy zalewowej Sanu i Wisłoki, a także dolin rzecznych na Niżu Polskim. W okresie od połowy XVIII wieku do końca XIX wieku koryto Wisłoka, podobnie jak koryta innych karpaccich dopływów Wisły (Krzemień 1981, Klimek 1987, Wyźga 1993, Zawiejska, Krzemień 2004, Starkel i in. 2008, Zawiejska, Wyźga 2010) miały w wybranych odcinkach charakter rzeki roztokowej. Od początku XX wieku następowało jego przekształcenie w koryto meandrowe. Zmiana ta była połączona ze zmniejszeniem szerokości koryta i jego wcinaniem w osady równiny zalewowej.